

Lausunto

14.08.2024

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Esityksessä ei ole huomioitu sitä, etteivät kunnat voi vastuidensa ja velvollisuuksiensa lisääntyessä tukeutua kotoutumispalveluita järjestäessään aiempaan tapaan vahvasti järjestökentän ja vapaan sivistystyön apuun, koska jälkimmäisten rahoituksesta on viime aikoina rajulla kädellä leikattu. Esimerkiksi 3§:ssä esitetyt tarkentavat toimenpiteet vaativat kunnilta nykyistä enemmän aika- ja henkilöstöresursseja. Erityisesti kotivanhempien tavoittaminen, palvelutarpeen arviointi sekä sopivien palveluiden räätälöinti ja hankinta lisäävät kuntien työtä. Kotivanhempien saaminen kotoutumispalveluiden piiriin on toki sinänsä kannatettavaa ja tukee koko perheen kotoutumista, mutta sitä varten tulisi myöntää enemmän rahoitusta sekä kunnille että kuntien työtä vahvasti ja hyvin oleellisesti tukevalle vapaalle sivistystyölle ja järjestökentälle.

Kevytyrittäjien ja luovan alan ammattilaisten houkutteleva pääkaupunkiseudun ulkopuolelle vaatii paikallisia lisäresursseja. Keski-Suomeen kaivataan tehostetumpaa monikielistä naisten yrittäjäkoulutusta ja enemmän mahdollisuuksia matalan kynnyksen kulttuuritoiminnalle. Kotivanhempina naiset työskentelevät usein sivutoimisina yrittäjinä, mutta tuen ja neuvonnan saaminen on hankalaa esim. kotoa käsin toteutetulle kakkumyynnille, kynsipalveluille tai vaikkapa kotisivujen suunnittelulle ja muulle netissä tapahtuvalle freelance-toiminnalle.

Palvelutarpeen arviointia tulisi tehostaa niin, että yksinyrittäjät, mukaan lukien kulttuurialan ja taiteen ammattilaiset, pääsisivät paremmin sen piiriin. Laissa tulisi huomioida kevytyrittäjien ja luovan alan toimijoiden erityistarpeet selkeämmin ja varmistaa se, että myös he saavat riittävästi tietoa oikeuksistaan ja tarjolla olevista yhteiskunnallisista palveluista, sekä apurahoituksesta ja oleellisista kulttuurialan verkostoista.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Tärkeintä olisi, että orientaatiokoulutusta olisi nopeasti saatavilla ilman pitkiä jonotusaikoja. Tämä purkaisi muuhun neuvontapalveluun ja virastoihin kohdistuvaa painetta ja vahvistaisi kotoutujien omatoimista selviytymistä uudessa maassa.

Yhteiskuntaorientaation suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi hyödyntää vahvemmin kulttuurialan osaamista. Osallistuminen paikalliseen kulttuurielämään vahvistaa kotoutujan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tukiverkostoja, ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella suomen kielen taitoja käytännössä. Kulttuuri ja taide ovat perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia eikä kulttuurituntemuksen tule rajoittua vain suomalaisiin käytöstapoihin ja jouluperinteisiin, tai arjen toimintatapoihin erilaisissa elämäntilanteissa. Erityisesti tulisi painottaa kotimaisen kirjallisuuden perustuntemusta, koska tarinoiden kautta avautuu kertomus maan historiasta ja nykypäivästä. Kirjallisuuden avulla hahmottuu käsitys tasa-arvosta, naisten asemasta ja vähemmistöjen oikeuksista Suomessa.

Keski-Suomen näkökulmasta on oleellista, että valtakunnallisesti tuotettu geneerinen oppimateriaali on helposti saatavilla ja muokattavissa siten, että siihen voi vaivattomasti liittää paikallistietoutta. Seutukaupunkien ja keskisuurten kuntien elinvoima on riippuvaista uusista perheistä, jotka jäävät paikkakunnalle asumaan ja työskentelemään. Ehdotukseen sisältyvän 1 §:n 2. momentin mukaan kunta tai työvoimaviranomainen voivat sisällyttää monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon myös muuta kuin pykälässä tarkoitettua vähimmäisisältöä, esimerkiksi paikallistietoutta alueen viranomaisten toiminnasta, koulutustarjonnasta ja vapaa-ajan mahdollisuuksista. Räätelöidyn sisällön tuottaminen vaatii kuitenkin henkilöstöresursseja ja osaamista. Tämäkin osaltaan kasvattaa lisärahoituksen tarvetta. Yhteiskuntaorientaation kustannuksiin sisältyy monenlaisia väistämättömiä lisäkuluja, jotka liittyvät esim. kotivanhempien lastenhoitojärjestelyihin.

Yhteiskuntaorientaation järjestämiseksi esitetty summa (500 €/hlö) on kustannuksiin verrattuna epärealistisen matala ja kansainvälisesti tarkasteltuna pienempi kuin verrokkimaissa.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Laskennallista korvausta ollaan lyhentämässä kolmesta vuodesta kahteen, ja kiintiöpakolaisten kohdalla neljästä vuodesta kolmeen. Tavoitteena on kotoutumispalveluiden tehostaminen ja kotoutujien kannustaminen varhaisempaan itsenäiseen kotoutumiseen. Kotoutumista hidastaa nykyisellään esim. Migrin ja DVV:n kaltaisten organisaatioiden jäykät viranomaisprosessit ja akuutti pula suomen kielen opettajista. Työllisyyspalveluiden kotoutumiskoulutuksen

rahoituksesta on leikattu, mikä on kasvattanut jonotusaikoja entisestään. Korvauksajan leikkauksella on siten vain kaksi seurausta: se tulee heikentämään kuntien taloutta ja pidentämään ihmisten tosiasiallista kotoutumisprosessia.

Vaikka tulkkaus- ja kääntämiskustannusten sisällyttäminen laskennalliseen korvaukseen on sinänsä kannatettavaa hallinnollisen työn vähentämiseksi, siihen sisältyy myös riskejä. Korvauksajan lyhentyessä kunnat saattavat nimittäin vähentää tulkkauspalvelujen käyttöä. Tämä voi vaarantaa kotoutujien oikeusturvan ja aiheuttaa useita toistuvia käyntejä eri palveluissa ja virastoissa, kun kunnollista neuvontaa ei ilman ammattitaitoista tulkkausta saa ensimmäisellä tapaamisella. Muistiossa mainitaankin riskinä se, että tulkkaustilanteissa saatetaan jatkossa käyttää lisääntyvässä määrin tulkkinä sukulaisia, ystäviä tai alaikäisiä lapsia. Tällöin asioiden hoidossa voi esiintyä väärinkäsityksiä, kotoutujan todellinen mielipide ei välity viranomaisille, ja lapsi joutuu kehitystasoonsa nähden tilanteeseen, joka ei ole hänen etunsa mukainen.

Lisäksi ongelmallista on se, että pankit eivät tarjoa tulkkauspalveluita asiakkailleen. Kotoutujat eivät voi myöskään tukeutua pankkipalveluita hakiessaan yllä kuvailtuihin sukulais- ja ystävätulkkeihin, koska pankit vaativat ammattitulkkin käyttöä asiakkaan omalla kustannuksella. Usein kunta tai hyvinvointialueen sosiaalityö joutuu kustantamaan tulkkauspalvelut, kun haavoittuvassa asemassa oleva kotoutuja avaa pankkitilin. Myös digitaalisten pankkipalveluiden käyttö vaatii runsaasti neuvontaa, ohjausta ja käytännön apua, eikä esim. laskujen hoitaminen onnistu kaikilta. Erityisesti iäkkäille kotoutujille pankkipalveluiden saavutettavuus on ollut haasteellista.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

-

Muut huomiot

-

Helander Seija
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS Keski-Suomen aluetoimikunta -
kotouttamiskoordinaattori, NYTKIS Keski-Suomen aluetoimikunnan pj. ja
Keski-Suomen Vihreiden Naisten pj.